

VÄRDEBESKRIVNING

Område av riksintresse för naturvård i Jämtlands län

Datum: 2023-12-04

Områdesnummer: NRO 23 028

Områdesnamn: Nedre Hårkan

Kommun: Krokom, Östersund

Koordinat (N, E); 7040739, 487687 (SWEREF99 TM)

Area: 851 hektar

Naturgeografisk region: 31 Jämtlands kambrosilurområde

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Bottenhavet

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Bergkullslätt (och kanske även förfjäll)

Riksvärde: Älvdal, Vattendrag, Geovetenskap, Flora, Fauna

Värdebeskrivning: Grunderna för riksintresset är att den aktuella älvsträckan är undantagen från vattenkraft. Vattenkemin är god på grund av kalkrika bergarter som buffrar mot försurning och i området finns livskraftiga populationer av såväl fiskarter som orkidéer, fåglar samt däggdjur som utter. Nedre Hårkan utgör en av de viktigaste livsmiljöerna för den ovanliga kärlväxten jämtlandsmaskros. Kalkbarrskogar med höga naturvärden förekommer längs stränderna.

Älvsträckan är intressant ut geologisk synvinkel då ett stråk av glacifluviala avlagringar kan följas längs hela älvsträckan. På flera ställen finns stora rullstensåsar mitt ute i vattendraget.

Huvudkriterier: A, C

Förutsättningar för bevarande: Områdets värden påverkas negativt av historisk flottning och pågående markanvändning i form av skogsbruk. Värdena kan också påverkas negativt av utbyggnad av infrastruktur, exploatering, utsläpp av syreförbrukande ämnen, sedimenttransport och grumling, utsläpp och bräddning av avloppsvatten och dagvatten samt utsläpp av läkemedelsrester från avloppsreningsverk.

Ytterligare förutsättningar för bevarande är att vandringshinder elimineras, att fiske inte utförs för hårt eller ensidigt mot en viss art, att utsättning av

främmande arter inte förekommer och att ingen ytterligare utbyggnad av vattenkraft och vattenreglering sker. De allvarligaste hoten är sådana som förstör eller allvarligt skadar strukturer, miljöer och funktioner i de akvatiska ekosystemen eller strandområdena.

Jämtlandsmaskrosen tolererar endast en mycket måttlig reglering. Störd vattenregim med utebliven isrensning och höga vattenflöden vid fel tidpunkt utgör de största hoten mot arten.

Eftersom Nedre Hårkan och dess biflöden är påverkad av flottning är det viktigt att fortsätta arbetet med att återställa vattendragen till mer ursprungliga förhållanden.

Säkerställande: Nedre Hårkan är skyddad mot vattenkraftsexploatering genom bestämmelserna i 4 kapitlet 6 § miljöbalken. Det innebär att vattenkraftverk samt vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål inte får utföras inom älvsträckans vattenområde med tillhörande käll- och biflöden. Nedre Hårkan ingår i Natura 2000-området Hårkan SE0720361.

Områdets huvuddrag: Hårkan, som är det största biflödet till Indalsälven, har sina källor i Liernes fjällområde i Norge samt i Hotagsfjällen och Offerdalsfjällen. Riskintresseområdet består av de nedre delarna av Hårkan och börjar vid utloppet av Sandviksjön i Krokoms kommun och slutar vid Huse i Östersunds kommun. Sträckan är cirka 25 kilometer lång.

De glacifluviala lämningarna inom riksintresseområdet är stora och tyder på stora flöden av vatten vid inlandsisens avsmältning. Åsen i den norra delen av riksintresseområdet är påverkad av ett senare vattenflöde som kan tyda på att stora vattenmassor flödat genom älvdalen efter isens tillbakadragande.

Nedre Hårkan rinner genom det jämtländska kambrosilurområdet, ett område som är kalkrikt och som därmed ger upphov till en rad ovanliga naturtyper och arter. På grund av kalkhalten kan vattendraget lättare motstå försurning vilket kan ge det stor betydelse som genbank i framtiden. Hårkans fiskfauna består i huvudsak av öring och harr men även sik, gädda och abborre förekommer. I området finns utter och troligtvis även flodkräfta. Bland de fåglar som förekommer i området och som är starkt knutna till vattenmiljön återfinns strömstare, storskrake, knipa och drillsnäppa.

Rikkärr ligger inom och i angränsning till området. Orkidérikedomen är oftast stor med arter som guckusko och tvåblad. Utefter vattendragets stränder finns flera kända växtplatser för den ovanliga jämtlandsmaskrosen. Jämtlandsmaskros är en fennoskandisk endem och är idag begränsad till mellersta Skandinavien. De allra flesta fynden har gjorts i Sverige, framför allt i Jämtland och södra Lappland. Jämtlandsmaskros växer främst i steniga eller grusiga stränder vid vattendrag och sjöar med naturlig vattenståndsvariation och isskavning som håller stränderna fria från igenväxningsvegetation. Hårkans vattensystem utgör en av de viktigaste livsmiljöerna för arten i Sverige.

Uppströms riksintresseområdet nyttjas Hårkan för vattenkraft och det finns såväl regleringsdammar som vattenkraftverk. Detta medför att riksintresseområdet har en onaturlig flödesdynamik med förhöjda vinterflöden, reducerad vårflod och lägre sommarflöden.

Anmärkningar: Riksintresseområdet nyttjas av Jovnevaerie sameby och Jijnjevaerie sameby.

Referenser:

Länsstyrelsen Jämtlands län, 2018: Hårkan SE0720361 och Toskströmmen SE0720289. Bevarandeplan för Natura 2000-område.

Naturvårdsverket, 2015: Åtgärdsprogram för Jämtlandsmaskros. Rapport 6651.